

Tietopaketti verkkosivustojen valvonnasta

Mistä valvonnassa on kyse?

Miksi valvontaa tehdään?

[Digipalvelulain \(306/2019\)](#) ja sen taustalla olevan [saavutettavuusdirektiivin \(EU\) 2016/2102](#) tarkoituksena on turvata digipalvelujen käyttömahdollisuudet tasavertaisesti kaikille. [Euroopan komission täytäntöönpanopäätöksen \(EU\) 2018/1524](#) mukaisella valvonnalla pyritään saamaan tietoa digipalvelujen saavutettavuuden tilasta Suomessa ja varmistamaan, että digipalvelulakia noudatetaan.

Mitä toimijoiden tulee tehdä, jotta lain velvoitteet saavutettavuudesta täyttyvät?

Verkkosivustojen saavutettavuusvaatimukset on kuvattu [WCAG 2.1:n kansainvälissä saavutettavuusohjeissa](#). Digipalvelulaki edellyttää sen piiriin kuuluvilta palveluilta ja sisällöiltä WCAG:n A- ja AA-tason kriteerien täyttämistä, sähköistä palautekanavaa saavutettavuuspalautteen vastaanottamiselle sekä sivuston saavutettavuuden arviointia ja tulosten esittelyä saavutettavuusselosteessa. Tarkemmin lain vaatimuksia on esitelty avin saavutettavuusvalvonnan verkkosivuilla [saavutettavuusvaatimukset.fi](#).

Kuinka verkkosivustot on valittu otokseen

Saavutettavuusvalvontaa tehdään Euroopan komission täytäntöönpanopäätöksen (EU) 2018/1524 mukaisesti. Päätöksen mukaan Suomessa tulee valvontajaksoilla 2020–2021 suorittaa yksinkertaistettu eli automaattisen työkalun avulla tehtävä valvonta 185 verkkosivustolle. Lisäksi asiantuntijatyönä eli kattavan valvonnan ohjelmassa tarkastetaan 20 verkkosivustoa ja 4 mobiilisovellusta.

Täytäntöönpanopäätöksen mukaisesti valvonnan otoksissa tavoitellaan monimuotoista, edustavaa ja tasapainoista kokonaisuutta. Tähän pyritään huomioimalla palveluntarjoajien hallinnollinen asema, maantieteellinen sijainti ja palvelutyyppi, johon Suomessa on valittu käytettävän vuoden 2008 toimialaluokitusta. Verkkosivustoja on valittu otokseen ensisijaisesti em. reunaehdot huomioivalla automatisoidulla satunnaisotannalla. Osa palveluista on valittu myös vammaisjärjestöjen toiveiden tai riskiperusteisesti saavutettavuusvalvontaan tulleiden ilmoitusten perusteella.

Tulevilla valvontajaksoilla tulee valvottavista verkkosivustoista 10–50 % olla sellaisia, jotka sisältyivät myös edellisen valvontajakson otokseen.

Aluehallintovirasto on pyrkinyt valinnut otokseen verkkosivustoja digipalvelulain soveltamisalan perusteella. On kuitenkin mahdollista, että verkkosivuston tai sen palveluntarjoajan oikeudelliseen

asemaan tai rahoituspohjaan sisältyy asioita, joista aluehallintovirasto ei ole tiennyt. Jos olette eri mieltä siitä, koskevatko saavutettavuusvaatimukset valittua verkkosivustoa, pyydämme ottamaan yhteyttä [saavutettavuusvalvonnan yksikköön](#).

Mikä on aluehallintoviraston rooli?

Avin tehtävä on valvoa digipalvelulain saavutettavuusvaatimusten noudattamista ja se tekee sitä vastaanottamalla ilmoituksia ja suorittamalla vuosittain valvontaa Euroopan komission täytäntöönpanopäätöksen mukaisesti. Valvonnan tulokset avi raportoi suoraan komissiolle.

Avi voi käyttää valvonnassa myös ulkopuolista apua, mutta yksinkertaistetun valvonnan avi tekee ensisijaisesti itse. Lähtökohtaisesti kaikille avoimia verkkosivustoja tarkastettaessa palveluntarjoajan ei tarvitse tehdä mitään tai huomioida asiaa aikatauluissaan. Avi tiedottaa palveluntarjoajaa loppusyksystä tulosten valmistuttua. Jos palveluntarjoajalla on kysyttävää, johon vastausta ei näistä ohjeista löydy, voi olla yhteydessä aviin sähköpostilla saavutettavuus@avi.fi.

Julkisuus

Valvontaan valitut palvelut sekä valvonnan tuloksen ja yksittäiset tarkastusraportit ovat valvonnan jälkeen julkisia julkisuuslain mukaisesti. Avi tiedottaa valvonnan tuloksista ja raportoi ne myös yksityiskohtaisesti komissiolle. Avin tarkoituksena ei ole listata saavutettavuuden suhteen hyviä tai huonoja toimijoita, mutta pyrimme kuitenkin avoimuuteen ja jakamaan hyvät opit muiden käyttöön.

Jos valvonnassa tai sen yhteydessä tulee ilmi liike- tai ammattisalaisuuksia, nämä tiedot ovat salassa pidettäviä.

Valvonnan käytännön toteutus

Mitä tarkoittaa yksinkertaistettu valvonta?

Euroopan komission täytäntöönpanopäätöksen (EU) 2018/1524 mukaan valvontaa tehdään sekä kattavalla että yksinkertaistetulla menetelmällä. Yksinkertaistetulla menetelmällä tarkoitetaan ensisijaisesti automaattisilla työkaluilla suoritettavaa saavutettavuuden tarkastusta.

Automaattisella työkalulla on mahdollista tarkastaa suuri määrä verkkosivustoja, mutta automatiikka ei pysty tunnistamaan kaikkia saavutettavuuspuutteita. Kattavassa menetelmässä verkkosivustoja ja mobiilisovelluksia tarkastetaan laajemmin asiantuntijatyönä. Kattavalla menetelmällä tarkastaminen vie kuitenkin runsaasti aikaa, joten kattavan valvonnan ohjelmassa palveluita tarkastetaan huomattavasti vähemmän.

Kuinka laajasti verkkosivuston eri sivut ja osiot tarkastetaan?

Valvonnassa ei tarkasteta verkkosivuston kaikkia sivuja ja osioita, vaan avi määrittää tarkastettavat sivut komission täytäntöönpanopäätöksen reunaehtojen mukaisesti. Tieto tarkastetuista sivuista liitetään mukaan toimijoille toimitettaviin raportteihin. Tarkastettavista yksittäisistä sivuista tai sisällöistä emme tiedota etukäteen.

Valvonta ei korvaa sivuston saavutettavuuden auditointia. Palveluntarjoajien tulee valvonnasta riippumatta arvioida oman palvelunsa ja sen sisältöjen saavutettavuuden tila ja esitellä mahdolliset puutteet saavutettavuusselosteessa.

Milloin valvonta suoritetaan?

Valvontaohjelman mukaisen valvonnan aikataulu on määritelty komission täytäntöönpanopäätöksessä. Ensimmäinen verkkosivuja koskeva valvontajakso on alkanut 1.1.2020

ja päättyy 22.12.2021. Ensimmäisen valvontajakson jälkeen valvonta suoritetaan vuosittain. Jatkossa ajanjakso valvonnalle tulee olemaan aina 1.1.–22.12.

Yksinkertaistettu valvonta suoritetaan kuluvan valvontajakson osalta loka-joulukuussa 2021. Valvonnan tulokset valmistuvat viimeistään joulukuussa 2021. Emme tiedota erikseen, milloin valvontaa tarkkaan ottaen tehdään yksittäisen sivuston kohdalla.

Meille on tulossa lähiaikoina sivuston päivitys, jossa korjataan iso osa havaituista saavutettavuuspuutteista. Kuinka sivuston päivitys huomioidaan valvonnassa?

Valvonta kohdistuu senhetkiseen versioon jokaisesta sivustosta. Valvonnan yksi tarkoitus on myös saada tietoa saavutettavuuden tilasta Suomessa ja varmistua, että digipalvelulakia noudatetaan.

Mitä tapahtuu valvonnan päätyttyä?

Valvonnan päätyttyä valvonnan tulokset ja raportit toimitetaan toimijoille. Jokainen toimija saa raportin omaan verkkosivustonsa tuloksista. Raportin saamisen jälkeen jokaisella toimijalla on tieto mahdollisista saavutettavuuspuutteista sekä mahdollisuus korjata havaitut puutteet. Kaikki valvonnan tulokset ja raportit ovat julkisia asiakirjoja.

Tarkastusraporteista on pyydettyä saatavilla suomen-, ruotsin- ja englanninkieliset versiot. Oletuksena raportit toimitetaan palveluntarjoajalle suomen- tai ruotsinkielisinä.

Voiko valvonnasta aiheutua seuraamuksia?

Tarvittaessa voimme määrätä palveluntarjoajan saattamaan palvelu saavutettavuusvaatimusten mukaiseksi. Ennen määräyksen antamista annetaan palveluntarjoajalle aina tilaisuus tulla kuulluksi asiasta. Määräyksensä tehosteeksi avi voi asettaa uhkasakon. Uhkasakon asettaminen on viimekätinen keino.

Saako saavutettavuusvaatimusten täyttämiseen taloudellista tukea?

Saavutettavuusvalvonnan tehtävä on valvoa saavutettavuusvaatimusten täyttämistä, mutta se ei jaa taloudellista avustusta saavutettavuuden toteuttamiseen. Digitaalisten palvelujen tarjoaminen ja ylläpitäminen saavutettavana kuuluu viranomaisten velvollisuuksiin valvontaan valikoitumisesta riippumatta.

Jos jonkin saavutettavuuspuutteen välitön korjaaminen aiheuttaisi palveluntarjoajalle kohtuuttomia taloudellisia tai muita haasteita, saattaa korjauksille olla mahdollista hankkia lisäaikaa vetoamalla [kohtuuttomaan rasitteeseen](#). Kohtuuttomaan rasitteeseen vedottaessa tulee aina huomioida esimerkiksi palveluntarjoajan koko ja toiminnan laajuus sekä vammaisten ihmisten tarpeet käyttää kyseistä palvelua. Asiasta on kerrottu lisää verkkosivuillamme.

Testausohjelmisto

Saavutettavuusvalvonta käyttää verkkosivustojen saavutettavuuden tarkastamiseen ensisijaisesti sille kehitettyä Salvia-testauspalvelua, mutta tarvittaessa voi käyttää testaamiseen myös muita välineitä tai asiantuntijatyötä. Salvia-palvelu käyttää testaamiseen portugalilaista avoimen lähdekoodin lisenssillä julkaistua QualWeb-testausohjelmistoa (<http://qualweb.di.fc.ul.pt/evaluator/>, <https://github.com/qualweb>).

Saavutettavuusvaatimukset on eritelty kansainvälisissä WCAG-ohjeissa, mutta automatisoitua testaamista varten niistä on johdettu erilliset saavutettavuuden testaussäännöt (eng. Accessibility Conformance Testing rules, ACT, <https://act-rules.github.io/rules/>). QualWebin versiot ACT-testaussäännöistä on eritelty osoitteessa <https://github.com/qualweb/act-rules>, josta löytyvät myös linkit kyseisten testien tarkempaan (englanninkielisiin) kuvauksiin ja ehtoihin.

On syytä huomioida, että nykyisin vain osa saavutettavuuspuutteista on mahdollista havaita automatisoiduilla testeillä. Yksinkertaistetun valvonnan tarkastuksen tulokset eivät siis parhaimmillaankaan riitä takaamaan palvelun aitoa saavutettavuutta. Testituloksia kannattaa kuitenkin käyttää tukena sivuston saavutettavuuden laajemmassa tarkastelussa ja saavutettavuuspuutteiden korjaamisessa.